УДК 342.9:004.8

А.А. Завадський,
аспірант кафедри державно-правових дисциплін,
кримінального права і процесу
Харківського національного педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди,
директор Інституту цифрового права (RIDL)
https://orcid.org/0000-0002-4137-8443

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КРИТИЧНОЇ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОГО ОРГАНУ ВІД СИСТЕМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Анотація. У статті досліджено збереження спроможності адміністративного органу правомірно розглядати й вирішувати адміністративні справи після припинення використання конкретної системи штучного інтелекту. Метою є визначення адміністративно-правових засад запобігання критичній функціональній залежності та формулювання юридичних критеріїв її встановлення. Матеріалом дослідження слугують українське адміністративне законодавство, європейські правові акти, судова практика, технічні стандарти та наукові праці. Розглянуто вимоги до компетенції, адміністративної процедури, доказування, збереження інформації та публічних закупівель у зіставленні з регуляторними підходами Європейського Союзу, Ради Європи, США й Австралії. Судові рішення щодо цифрових перешкод використано як обмежені аналогії, а не як практику застосування штучного інтелекту. Запропоновано двоступеневий тест: спочатку встановлюється причинно пов'язана з припиненням системи загроза виконанню конкретного юридичного обов'язку, після чого перевіряється наявність своєчасної юридично придатної альтернативи. Придатність альтернативи охоплює належну компетенцію, допустимість процедури, доступність інформації, фактичну спроможність виконати необхідний обсяг роботи та збереження гарантій особи. Розмежовано розгляд нових справ, завершення розпочатих проваджень і можливість подальшої правової перевірки прийнятих актів. Функціональну стійкість визначено як характеристику організації здійснення компетенції, а не властивість моделі штучного інтелекту. Науковий внесок полягає в конкретизації відомих підходів до технологічної залежності та припинення експлуатації через обов'язки українського адміністративного органу. Обґрунтовано пропорційне оцінювання залежності, перевірку альтернативного порядку, договірні умови переходу й збереження достатньої доказової інформації. Чинні процедурні обов'язки відмежовано від пропозиції законодавчо запровадити спеціальне оцінювання залежності. Висновки не встановлюють поширеності такої залежності в українських органах і не означають автоматичної неправомірності актів, прийнятих із використанням системи без резерву.

https://doi.org/10.34142/23121661.2026.43.35

Creative Commons Attribution NonCommercial 4.0 International

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання; штучний інтелект; критична функціональна залежність; функціональна ШІ-стійкість; адміністративний орган; компетенція; адміністративна процедура; юридично придатна альтернатива; перевірюваність адміністративного акта.

Постановка проблеми. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні передбачає застосування відповідних технологій, зокрема у державному управлінні [1]. Можна припустити, що система штучного інтелекту (ШІ) прискорює опрацювання матеріалів справи, пошук інформації або підготовку проєкту рішення. Якщо ж ці операції зосереджено навколо одного сервісу, їх виконання ускладнюється після припинення договору, відмови постачальника, технічного інциденту чи втрати правової підстави використання системи.

Така подія сама по собі не змінює компетенції, встановленої законом. Ч.2 ст. 19 Конституції України зобов'язує органи державної влади, органи місцевого самоврядування та їх посадових осіб діяти «лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України» [2, ст. 19]. Для адміністративного органу збереження повноваження означає обов'язок забезпечити правомірний порядок його здійснення. Проте юридична наявність повноваження і фактична спроможність його реалізувати можуть розійтися. Саме це розходження становить вихідну проблему дослідження.

Предмет статті обмежено залежністю від ШІ під час розгляду й вирішення адміністративних справ, на які поширюється Закон України «Про адміністративну процедуру» (далі — ЗАП). Сферу його дії та вихідні поняття визначають статті 1–2; винятки, встановлені законом, потрібно враховувати окремо [3, ст. 1–2]. Висновки не переносяться автоматично на судочинство, нормотворення чи всі внутрішні операції публічної адміністрації. Внутрішню технологічну операцію розглянуто лише тією мірою, якою від неї залежить виконання обов'язку в адміністративній справі.

Одиницею оцінювання є конкретний юридичний обов'язок у межах адміністративної функції, а не орган чи система загалом. «Адміністративна функція» тут означає юридично значущий напрям розгляду й вирішення справ; вона не підміняє компетенції та повноваження. Недоступність системи – це фактична неможливість її використати. Припинення використання охоплює також правомірну відмову від доступної системи через ризик, втрату правової підстави або завершення договору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. А. Вуттке, А. Раухфляйш і А. Юнггерр у робочій праці 2025 року пов'язують залежність від ШІ з оборотністю передання йому операцій та зі сприйняттям громадянами контролю над публічним управлінням [4]. Їхній експеримент щодо суспільного сприйняття не вимірює фактичної спроможності українських органів [4]. Поняття делегуван-

ня, яке використано в цій праці, також не означає юридичного передання владної компетенції системі ШІ [4].

К. Когліанезе і Д. Лер досліджують правові умови застосування машинного навчання в адміністративному прийнятті рішень [5]. Дж. Кобб та Р. Вільямс розглядають можливості адміністративного права і судового контролю щодо автоматизованих рішень [6; 7], а М. Бусуйок – алгоритмічну підзвітність [8]. М. Бовенс і С. Зурідіс пояснюють переміщення адміністративного розсуду до рівня проєктування інформаційних систем [9]. Праці Л. Бейнбридж та І. Ліндгрен дозволяють поставити практичне питання: чи зберігають працівники здатність виконати операції, які тривалий час здійснювала автоматизована система [10; 11].

OECP описує ризики залежності публічного сектору від постачальників і закритих форматів даних [12, с. 131, 210]. К. Фіцджеральд зі співавторами розглядають функціональну стійкість на матеріалі партнерств у наданні публічних послуг [13]. Ця праця дає організаційний орієнтир, але не визначає стійкості адміністративного органу в українському праві [13]. Дж. Кобб і Дж. Сінгх, а також Дж. Кобб, М. С. А. Лі та Дж. Сінгх пов’язують перевірюваність автоматизованого прийняття рішень із належним документуванням його технічних та організаційних складових [14; 15].

В українській доктрині І. М. Берназюк висвітлює правозахисне значення Рамкової конвенції Ради Європи [16]. В. О. Варинський досліджує правові межі алгоритмічної діяльності правоохоронних органів [17] та оцінювання впливу високоризикових систем на права людини [18]. В. О. Поліщук і В. М. Нєдєльченко аналізують взаємодію Акта про ШІ з цифровим доробком ЄС [19], а В. О. Поліщук окремо – інституційні засади публічного адміністрування у цій сфері [20]. М. В. Кримський обґрунтовує оцінювання допустимості ШІ через права людини та вимоги належного врядування [21]. Ці напрями формують підґрунтя для дослідження наслідків припинення системи, хоча мають інші предмет і сферу застосування [16–21].

У проаналізованих працях питання про наслідки припинення використання системи ШІ для виконання конкретного юридичного обов’язку адміністративного органу не отримало самостійної адміністративно-правової розробки. Підходи до планування виходу з технологічної залежності, збереження записів і безперервності розглянуто далі на матеріалі міжнародних документів. Науковий внесок статті полягає в адміністративно-правовій конкретизації цих підходів через обов’язок належного суб’єкта, процедурні гарантії, строки й перевірюваність акта. Пріоритет самої ідеї резервування чи плану припинення використання ШІ не заявляється.

Мета статті полягає у визначенні адміністративно-правових засад запобігання критичній функціональній залежності адміністративного органу

від систем ШІ та розроблення правових засобів збереження спроможності здійснювати компетенцію після припинення використання конкретної системи.

Для цього необхідно визначити місце функціональної ШІ-стійкості серед суміжних адміністративно-правових категорій, установити юридичний поріг критичної залежності, сформулювати вимоги до юридично придатної альтернативи, дослідити доказові наслідки припинення використання системи та визначити відповідні правові засоби.

Виклад основного матеріалу. Відправною точкою є розмежування компетенції адміністративного органу та його спроможності цю компетенцію здійснювати. Стаття 21 ЗАП встановлює: «Адміністративний орган розглядає і вирішує справи, віднесені до його відання законом (предметна компетенція)» [3, ст. 21]. Договір із постачальником технології або внутрішня інструкція не можуть самостійно передати цю компетенцію іншому суб'єкту [3, ст. 21]. Фактичне виконання системою певної операції не перетворює її на адміністративний орган і не усуває відповідальності належного суб'єкта за виконання його обов'язків [3, ст. 21].

Спроможність характеризує наявність фактичних і правових умов для реалізації повноваження. Якщо модель, дані або зовнішній сервіс стають необхідними для юридично значущої операції, формальне збереження компетенції ще не гарантує можливості виконати її відповідно до закону.

Функціональна стійкість адміністративного органу щодо використання ШІ – це його оцінювана спроможність після припинення конкретної системи продовжити або своєчасно відновити виконання відповідних юридичних обов'язків із дотриманням процедури та збереженням можливості перевірки прийнятих актів. Для стислості цю характеристику позначено терміном «функціональна ШІ-стійкість». Він не позначає нової нормативної категорії чи самостійного правового режиму.

Стаття 13 ЗАП пов'язує своєчасність із розумним строком та встановленими законом граничними строками [3, ст. 13]. Тому технічно прийнятний час відновлення сервісу може бути юридично неприйнятним для справи, строк вирішення якої спливає раніше. Оцінювати потрібно й збереження обов'язкових процедурних гарантій: сам факт ухвалення рішення до закінчення строку не компенсує порушень щодо участі особи, дослідження обставин чи мотивування.

Місце запропонованої характеристики в системі адміністративно-правових категорій потребує обережності. К. Л. Бугайчук розмежовує адміністративно-правове регулювання, механізм його здійснення та адміністративно-правове забезпечення, останнє розглядаючи як ширший комплекс нормативних і організаційно-управлінських засобів [22]. І. М. Шопіна пов'язує регулювання з державно-вольовим упорядкуванням, а забезпечення – зі створенням умов

реалізації та захисту прав [23]. О. М. Гумін і Є. В. Пряхін розглядають забезпечення через його об'єкт, систему норм і взаємопов'язаних суб'єктів [24], а Л. Г. Чистоклетов і О. В. Хитра при характеристиці механізму забезпечення звертають увагу на інституційний компонент, принципи, форми та методи [25]. Ці підходи не утворюють єдиного загальновизнаного визначення.

За такого стану доктрини функціональна ШІ-стійкість не є ні окремим правовим засобом, ні видом адміністративно-правового забезпечення. Вона характеризує спроможність органу, на формування й збереження якої спрямовано і регулювання (нормативне впорядкування відповідних відносин), і забезпечення (організаційні, кадрові, інформаційні та технічні умови). Її рівень може слугувати одним із критеріїв результативності регулювання: правова модель використання ШІ є неповною, якщо врегульовує впровадження системи, але не враховує наслідків її припинення.

Технічна надійність системи, людський нагляд і функціональна стійкість органу мають різний предмет регулювання. Акт про штучний інтелект (Регламент (ЄС) 2024/1689, далі – Акт про ШІ) передбачає людський нагляд за високоризиковими системами й обов'язки суб'єктів, які їх використовують [26, ст. 14, 26]. Проте спроможність зупинити систему не гарантує законного завершення залежних справ. Запропоноване розуміння критичності не тотожне й правовому режиму критичної інфраструктури [27].

Критична функціональна залежність – це стан організації розгляду й вирішення адміністративних справ, за якого обґрунтовано передбачуване припинення використання конкретної системи ШІ створює реальну загрозу невиконання визначеного юридичного обов'язку або порушення обов'язкової процедурної гарантії, а своєчасна юридично придатна альтернатива відсутня.

Перед застосуванням тесту необхідно описати сценарій: яку операцію виконує система, чому її використання припиняється, які компоненти залишаються доступними і протягом якого часу слід діяти. Без однаково визначеного сценарію порівняння різних органів дає непорівнянні результати. Водночас сценарій не повинен припускати довільного одночасного зникнення всіх ресурсів: оцінюються обґрунтовані умови відмови, завершення договору або правомірного припинення використання технології.

На першому етапі встановлюються конкретний обов'язок, його нормативна підстава, строк і причинний зв'язок між припиненням системи та загрозою порушення. Слід показати, яка дія стане неможливою або яка гарантія буде порушена.

Загального посилання на важливість ШІ чи зниження продуктивності недостатньо. Залежність може бути істотною навіть для однієї справи, якщо вона блокує необхідну правову гарантію; масовість посилює ризик, але не є універсальною умовою його юридичного значення.

На другому етапі перевіряється альтернатива. Вона юридично придатна, якщо належний суб'єкт може виконати той самий обов'язок допустимим способом, на достатній інформаційній основі, з дотриманням прав особи та строків. Поряд із правовою допустимістю слід установити фактичну здійсненність альтернативи: доступ до матеріалів, працездатність засобів, підготовку працівників, необхідний час і спроможність опрацювати очікуване навантаження. Паперова інструкція без персоналу й доступних даних такої альтернативи не утворює.

Альтернативою може бути інший сервіс, виконання операцій працівниками або інший передбачений законом порядок. Ручне опрацювання допустиме лише там, де воно сумісне зі спеціальними правовими вимогами. Формальна заміна постачальника не розв'язує проблеми, якщо обидва сервіси залежать від того самого недоступного компонента. Вимога полягає у працездатності альтернативи за оцінюваного сценарію, а не в абсолютній незалежності від усіх зовнішніх ресурсів.

Обидві умови тесту є необхідними. Висока ціна переходу або незручність зміни інтерфейсу самі по собі критичності не доводять. Економічний чи технічний бар'єр набуває такого значення лише тоді, коли через нього орган не може вчасно виконати юридичний обов'язок. Імовірність припинення та масштаб наслідків слід використовувати для вибору запобіжних заходів; вони не замінюють встановлення самого обов'язку й відсутності придатної альтернативи.

Для ілюстрації припустімо, що ШІ лише готує чернетку акта, а працівники мають матеріали й можуть своєчасно скласти мотивоване рішення самостійно. За таких умов припинення сервісу не відповідає другій умові тесту. Інша модельна ситуація: необхідні матеріали справи доступні лише через сервіс постачальника, а їх своєчасне отримання після припинення договору не забезпечено. Якщо це унеможливлює розгляд справи або належне обґрунтування акта, обидві умови можуть бути виконані. Висновок залежить від перевірених обставин, а не від назви чи складності моделі.

Спроможність органу доцільно розглядати в трьох часових вимірах. Для нових справ оцінюється можливість розпочинати й завершувати провадження без попередньої системи. Для розпочатих справ необхідно зберегти матеріали, стан їх опрацювання, результати вже вчинених дій і можливість участі особи. Щодо прийнятих актів предметом оцінювання є доступність інформації для адміністративного та судового контролю. Успішне перенесення нових операцій до іншого сервісу не підтверджує збереження доказової основи минулих рішень.

Стосовно останнього виміру точнішим є поняття правової реконструйованості, або перевірюваності, акта. Воно означає можливість установити його фактичну й правову основу та роль результату ШІ. Відтворення кожної

внутрішньої операції моделі чи отримання ідентичного результату повторним запуском не є універсальною умовою такої перевірки. Водночас пояснення, складене самостійно після виникнення спору, не може підмінити відсутні відомості про фактичний перебіг первинного прийняття рішення.

Залежність від інформаційних систем не є специфічною для ШІ; публікний сектор стикається з нею й у зв'язку із закритими форматами та постачальниками [12, с. 131, 210]. Для окремих систем ШІ додаткового значення набувають версія моделі, контекст запиту, використані зовнішні джерела, отриманий результат і характер його перевірки працівником. Потрібний склад записів визначається роллю системи у справі. Це застосування підходу до документування процесу автоматизованого прийняття рішень, а не твердження про обов'язкове збереження всіх параметрів моделі [15]. Збереження людських навичок також слід оцінювати практично: призначення відповідального працівника саме по собі не доводить здатності перебрати операції системи [10; 11].

Акт про дані ЄС (Регламент (ЄС) 2023/2854) установлює правила переходу між послугами обробки даних та вимоги до відповідних договорів [28, ст. 23, 25]. Цей регламент загалом застосовується з 12 вересня 2025 року [28, ст. 50]. Його модель корисна для усунення перешкод переходу, але не гарантує взаємозамінності будь-яких моделей ШІ. Обсяг прав залежить від виду послуги та сфери дії норм; зокрема, приписи про функціональну еквівалентність не можна довільно поширювати на всі програмні сервіси [28, ст. 30].

Безпосередніший орієнтир щодо виходу із залежності містить Регламент (ЄС) 2022/2554 (DORA). Для фінансових установ він передбачає стратегії виходу щодо ІКТ-послуг, які підтримують критичні або важливі функції, документовані й перевірені плани та альтернативні рішення [29, ст. 28(8)]. Це спеціальне регулювання фінансового сектору, яке застосовується з 17 січня 2025 року; воно не є джерелом загального обов'язку української адміністрації [29, ст. 64]. Його значення для дослідження полягає у зв'язку переходу з безперервністю та виконанням регуляторних вимог.

NIST AI RMF 1.0 рекомендує враховувати життєздатні альтернативи без ШІ та визначати механізми заміщення або деактивації систем, результати яких не відповідають призначенню [30, с. 32, MANAGE 2.1, 2.4]. Планування після впровадження охоплює також припинення експлуатації [30, с. 33, MANAGE 4.1]. Австралійський урядовий технічний стандарт пов'язує виведення системи з аналізом залежностей, підтриманням послуг і збереженням записів [31, с. 101, критерії 143, 145] та розрізняє обов'язкові й рекомендовані критерії для установ, які його застосовують [31, с. 9]. Ці документи підтверджують, що наслідки припинення ШІ вже є предметом регуляторного опрацювання.

Акт про ШІ передбачає журналювання, зберігання журналів, які контролює суб'єкт, що використовує систему, та оцінювання впливу визначених

високоризикових систем на основоположні права [26, ст. 12, 26(6), 27]. Поетапне застосування його положень визначає стаття 113. Відповідні приписи є регуляторним орієнтиром з урахуванням строків і сфери дії та не створюють універсального обов'язку для кожного українського адміністративного органу [26, ст. 2, 113].

Оцінювання функціональної залежності доцільно узгоджувати з оцінюванням впливу на права людини. Припинення системи також може впливати на права, тому жорстке розмежування «ризики використання – наслідки припинення» було б штучним. Запропонований тест конкретизує один із аспектів комплексного оцінювання через обов'язки органу та придатність альтернативи. Окремий документ потрібен лише тоді, коли цього вимагає процедура; дублювання оцінок не є самостійною метою.

Статті 14–15 Рамкової конвенції Ради Європи орієнтують на збереження релевантної інформації, можливість оскарження та процесуальні гарантії [32]. Їх використано як міжнародно-правову модель.

Для повноти дослідження розглянемо аналогії з української практики. Наведені судові рішення не стосуються використання ШІ. Вони допомагають визначити межі аргументу про технологічну перешкоду, але не становлять сформованої судової доктрини критичної функціональної залежності.

У справі № 560/4377/22 Верховний Суд оцінив підтвердження технічної перешкоди, якою орган Пенсійного фонду пояснював пропуск строку, і не визнав відповідне обґрунтування достатнім [33, п. 80–83]. Значення цього прикладу обмежене доказуванням перешкоди в судовому процесі. У справі № 204/2321/22 Велика Палата Верховного Суду розмежувала спосіб подання процесуального документа та вимоги до його підписання, оцінивши електронне звернення фізичної особи за застосовних тоді правил [34, п. 7.50–7.54]. Це не універсальний дозвіл обходити обов'язковий електронний кабінет і не правило адміністративної процедури.

У справі № 308/3864/17 Верховний Суд не прийняв посилання на відсутність паперової пенсійної справи як достатню підставу для відмови у відповідному перерахунку за обставин наявності електронних відомостей і попереднього судового рішення [35, п. 23]. Для досліджуваної проблеми важливе співвідношення фактично доступної інформації та можливості виконати юридичний обов'язок.

У рішенні від 3 червня 2022 року № 452798 Державна рада Франції розглянула обов'язкове електронне звернення щодо дозволів на проживання. Для заявників, які навіть за належної допомоги не могли скористатися сервісом через його побудову або функціонування, необхідно було забезпечити альтернативний спосіб [36, п. 10–11, 17]. Переносимим є питання фактичної доступності правового механізму; універсального права на паперову процедуру в усіх правопорядках це рішення не встановлює.

Частина друга статті 77 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) покладає у відповідних спорах на суб'єкта владних повноважень «обов'язок щодо доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності» [37, ст. 77]. За статтею 90 КАС України суд оцінює докази у сукупності [37, ст. 90]. Тому відсутність журналу ШІ не створює окремої автоматичної презумпції незаконності [37, ст. 77, 90]. Її значення залежить від того, які істотні обставини залишилися непідтвердженими та які інші докази збережено.

Частина друга статті 20 ЗАП передбачає: «Усі матеріали, що стосуються конкретного адміністративного провадження, зберігаються в одній справі» [3, ст. 20]. З урахуванням ролі ШІ доцільно забезпечити зв'язок матеріалів справи з відомостями про використану систему та її версію, юридично значущі вхідні відомості, отриманий результат, його перевірку й фактичне врахування під час прийняття акта. Такий склад записів є авторською конкретизацією вимоги перевірюваності, а не встановленим законом універсальним переліком.

Обсяг збереження визначається метою обробки, захистом інформації та строками зберігання документів. Стаття 6 Закону України «Про захист персональних даних» вимагає співмірності даних меті їх обробки [38, ст. 6], а стаття 13 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» регулює їх зберігання [39, ст. 13]. Потрібен правомірний доказовий запис, який можна прочитати й використати після завершення договору, а не накопичення всіх технічних даних.

Запобігання залежності починається з опису операцій, які планується передати системі, та їх зв'язку з обов'язками органу. Оцінювання до впровадження доцільно повторювати після істотної зміни моделі, процедури, постачальника або правових умов, а також після інциденту, який спростовує попередні припущення.

Така послідовність узгоджується з підходами NIST і австралійського стандарту [30; 31], але є авторською пропозицією. Для допоміжного оборотного використання достатнім може бути коротке обґрунтування; для залежних проваджень потрібна перевірка переходу на практиці.

План припинення використання має визначати умови переходу, відповідальних осіб, роботу з незавершеними справами, доступ до матеріалів та інформування учасників. Альтернативу слід перевіряти на модельних справах із характерним для функції навантаженням, фіксуючи строки й процедурні перешкоди. Критерій перевірки – можливість законно вирішити справу, а не відтворити результат ШІ; періодичність залежить від ризику переривання.

Адміністративна взаємодопомога може забезпечити виконання окремих необхідних дій у межах статті 26 ЗАП [3, ст. 26]. Вона не означає довільної

передачі предметної компетенції. Для хмарної інфраструктури й захисту відповідних ресурсів необхідно також враховувати закони України «Про хмарні послуги» та «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» [40; 41]. Ці акти не встановлюють запропонованого у статті двоступеневого тесту.

Зупинення провадження слід відмежовувати від виконання основного обов'язку. ЗАП допускає зупинення, зокрема у разі «виникнення інших обставин, що перешкоджають вирішенню справи», та встановлює правила його відновлення [3, ст. 64, ч. 2, п. 5; ч. 4–5]. Наявність підстав і належне оформлення такого рішення потребують самостійної правової оцінки. Технічний збій не надає органу необмеженого права ігнорувати строки або безстроково не розглядати справу.

Постанова Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2024 року № 1445 щодо тимчасового обмеження доступу до реєстрів Міністерства юстиції є прикладом спеціального нормативного реагування на цифрову недоступність [42]. Вона не стосується ШІ та не створює загального дозволу зупиняти будь-яке провадження через будь-який сервіс. Законне зупинення може впливати на строк оцінювання альтернативи, але не усуває потреби відновити можливість виконання обов'язку.

Умовами закупівлі можна визначити доступ до даних і документації, формати переходу, строки передачі матеріалів, повідомлення про зміни та допомогу при завершенні договору. Ці вимоги мають відповідати предмету закупівлі, бути пропорційними й недискримінаційними [43, ст. 5, 22–23]. У період воєнного стану слід враховувати Особливості, затверджені постановою Кабінету Міністрів України № 1178, у застосовній редакції [44].

Зміст зобов'язань постачальника необхідно узгоджувати з вимогами захисту даних, правами інтелектуальної власності та реальною можливістю міграції. Експорт слід перевіряти на придатність до використання, а не лише на факт отримання файлу. Договір про закупівлю не стає адміністративним договором лише тому, що його стороною є орган влади [37, ст. 4].

Приватноправові умови переходу підтримують виконання публічного обов'язку, але не змінюють його адресата й не замінюють законної адміністративної процедури.

Слід розмежувати чинні обов'язки й запропоновані зміни. Вимоги до компетенції, строків, матеріалів справи та прав особи діють незалежно від використання ШІ. Внутрішні плани й договори допомагають їх виконати в межах повноважень. Натомість загальний обов'язок спеціально оцінювати залежність, його адресатів і засоби контролю доцільно встановити законом; підзаконна методика може деталізувати оцінювання, не створюючи нових повноважень.

Виявлена залежність потребує обґрунтованого реагування: забезпечення доступу до матеріалів, зміни організації роботи чи умов постачання, перевірки альтернативи. Неправомірне або небезпечне використання ШІ не можна продовжувати лише через складність переходу; зупинення законної послуги також потребує правового обґрунтування. Наглядові заходи й санкції не випливають із тесту автоматично та потребують законодавчої підстави.

Відсутність резервної системи сама по собі не робить адміністративний акт неправомірним: наслідки залежать від конкретного порушення, його впливу на права особи та правил контролю. Призначення тесту – виявити вразливість до того, як вона перетвориться на процедурне порушення.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Критичну функціональну залежність доцільно встановлювати через поєднання двох умов: реальної загрози виконанню конкретного обов'язку в обґрунтованому сценарії припинення ШІ та відсутності своєчасної юридично придатної альтернативи. Це пов'язує оцінювання технології з компетенцією, процедурою і правами особи та відмежовує критичність від самої лише вартості переходу.

Функціональна стійкість характеризує організацію правомірного здійснення компетенції. Вона охоплює нові й незавершені справи та перевірюваність прийнятих актів. Фактичну працездатність альтернативи необхідно оцінювати разом із її правовою допустимістю; наявність іншої моделі, архіву або відповідального працівника окремо цього не доводить.

Чинні українські норми утворюють основу для належної організації відповідних процедур. Порівняльні джерела дозволяють конкретизувати планування переходу та збереження інформації, проте не замінюють українських правових підстав. Самостійним законодавчим завданням залишається визначення спеціального обов'язку оцінювати залежність, пропорційного змісту оцінювання та порядку контролю.

Подальші дослідження мають перевірити запропонований тест на матеріалах конкретних адміністративних процедур: установити реальні строки переходу, доступність доказової інформації та спроможність персоналу. Без такої перевірки модель є нормативно обґрунтованою пропозицією, а не емпірично підтвердженою характеристикою української публічної адміністрації.

Конфлікт інтересів. Автор декларує, що немає конфлікту інтересів стосовно даного дослідження – фінансового, особистого, авторського чи іншого, який міг би вплинути на дослідження та його результати, представлені в цій статті.

Політика використання штучного інтелекту. Автор декларує, що під час створення даної роботи не використовував методи штучного інтелекту.

Література

1. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.12.2020 № 1556-р, редакція від 29.12.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80.

2. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80

3. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX, редакція від 15.11.2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20

4. Wuttke A., Rauchfleisch A., Jungherr A. Artificial Intelligence in Government: Why People Feel They Lose Control. Working Paper. May 2025. arXiv:2505.01085v1. https://doi.org/10.48550/arXiv.2505.01085

5. Coglianese C., Lehr D. Regulating by Robot: Administrative Decision Making in the Machine-Learning Era. Georgetown Law Journal. 2017. Vol. 105. P. 1147–1223. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2928293

6. Cobbe J. Administrative Law and the Machines of Government: Judicial Review of Automated Public-Sector Decision-Making. Legal Studies. 2019. Vol. 39, No. 4. P. 636–655. DOI: https://doi.org/10.1017/lst.2019.9

7. Williams R. Rethinking Administrative Law for Algorithmic Decision Making. Oxford Journal of Legal Studies. 2022. Vol. 42, No. 2. P. 468–494. DOI: https://doi.org/10.1093/ojls/gqab032

8. Busuioc M. Accountable Artificial Intelligence: Holding Algorithms to Account. Public Administration Review. 2021. Vol. 81, No. 5. P. 825–836. DOI: https://doi.org/10.1111/puar.13293

9. Bovens M., Zouridis S. From Street-Level to System-Level Bureaucracies: How Information and Communication Technology Is Transforming Administrative Discretion and Constitutional Control. Public Administration Review. 2002. Vol. 62, No. 2. P. 174–184. DOI: https://doi.org/10.1111/0033-3352.00168.

10. Bainbridge L. Ironies of Automation. Automatica. 1983. Vol. 19, No. 6. P. 775–779. DOI: https://doi.org/10.1016/0005-1098(83)90046-8

11. Lindgren I. Ironies of Automation and Their Implications for Public Service Automation. Government Information Quarterly. 2024. Vol. 41, No. 4. Art. 101974. DOI: https://doi.org/10.1016/j.giq.2024.101974

12. OECD. Governing with Artificial Intelligence: The State of Play and Way Forward in Core Government Functions. Paris : OECD Publishing, 2025. 306 p. DOI: https://doi.org/10.1787/795de142-en

13. FitzGerald C., Hameed T., Rosenbach F., Macdonald R., Dixon R. Resilience in Public Service Partnerships: Evidence from the UK Life Chances Fund. Public Management Review. 2023. Vol. 25, No. 4. P. 787–807. DOI: https://doi.org/10.1080/14719037.2021.2015186

14. Cobbe J., Singh J. Reviewable Automated Decision-Making. Computer Law & Security Review. 2020. Vol. 39. Art. 105475. DOI: https://doi.org/10.1016/j.clsr.2020.105475

15. Cobbe J., Lee M. S. A., Singh J. Reviewable Automated Decision-Making: A Framework for Accountable Algorithmic Systems. Proceedings of the 2021 ACM Conference on Fairness, Accountability, and Transparency (FAccT '21). 2021. P. 598–609. DOI: https://doi.org/10.1145/3442188.3445921

16. Берназюк І. М. Рамкова Конвенція Ради Європи про штучний інтелект у контексті захисту прав людини: виклики та значення для України. Науковий вісник Ужгородського

національного університету. Серія: Право. 2026. Вип. 93, ч. 3. С. 18–30. DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.3.2

17. Варинський В. О. Алгоритмічне забезпечення охорони громадського порядку: правові межі застосування штучного інтелекту у діяльності правоохоронних органів. Академічні візії. 2025. № 48. URL: https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/3189

18. Варинський В. О. Оцінка впливу високоризикових систем штучного інтелекту на права людини як інструмент правової політики України. Академічні візії. 2026. № 53. DOI: https://doi.org/10.66556/2786-586X.53.varynskyi-v

19. Polishchuk V. O., Niedielchenko V. M. Systemic Interaction between the AI Act and the EU Digital Acquis in Artificial Intelligence Regulation. Право та державне управління. 2024. № 3. С. 463–468. DOI: https://doi.org/10.32782/pdu.2024.3.67

20. Поліщук В. О. Інституційно-правова модель публічного адміністрування у сфері штучного інтелекту: досвід ЄС та його імплементація в Україні. Право та державне управління. 2025. № 4. С. 345–350. DOI: https://doi.org/10.32782/pdu.2025.4.49

21. Кримський М. В. Від «ефективності» до «допустимості»: права людини як вимір легітимності ШІ у публічній сфері. Науковий вісник публічного та приватного права. 2025. Вип. 5. С. 259–263. DOI: https://doi.org/10.32844/2618-1258.2025.5.40

22. Бугайчук К. Л. Адміністративно-правове регулювання: теоретичні підходи до визначення. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2026. № 1 (112). С. 88–100. DOI: https://doi.org/10.32631/v.2026.1.06

23. Шопіна І. М. Адміністративно-правове забезпечення та адміністративно-правове регулювання: співвідношення понять. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 6. С. 550–554. DOI: https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.06.96

24. Гумін О. М., Пряхін Є. В. Адміністративно-правове забезпечення: поняття та структура. Наше право. 2014. № 4. С. 46–50. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/5311

25. Чистоклетов Л. Г., Хитра О. В. Поняття адміністративно-правового забезпечення та його механізму. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2020. Т. 7, № 3 (27). С. 173–180. DOI: https://doi.org/10.23939/law2020.27.173

26. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence. Official Journal of the European Union. OJ L, 2024/1689, 12.07.2024. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj

27. Про критичну інфраструктуру : Закон України від 16.11.2021 № 1882-IX, редакція від 21.09.2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20

28. Regulation (EU) 2023/2854 of the European Parliament and of the Council of 13 December 2023 on harmonised rules on fair access to and use of data and amending Regulation (EU) 2017/2394 and Directive (EU) 2020/1828 (Data Act). Official Journal of the European Union. OJ L, 2023/2854, 22.12.2023. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/2854/oj

29. Regulation (EU) 2022/2554 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 on digital operational resilience for the financial sector. Official Journal of the European Union. OJ L 333, 27.12.2022. P. 1–79. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2554/oj

30. National Institute of Standards and Technology. Artificial Intelligence Risk Management Framework (AI RMF 1.0). NIST AI 100-1. Gaithersburg, 2023. DOI: https://doi.org/10.6028/NIST.AI.100-1

31. Australian Government, Digital Transformation Agency. Australian Government AI Technical Standard. Version 1. 2025. 102 p. URL:

https://www.digital.gov.au/sites/default/files/documents/2025-08/Australian%20Government%20AI%20technical%20standard.pdf.

32. Council of Europe Framework Convention on Artificial Intelligence and Human Rights, Democracy and the Rule of Law. CETS No. 225. Vilnius, 05.09.2024. URL: https://rm.coe.int/1680afae3c

33. Верховний Суд. Постанова від 21.03.2023 у справі № 560/4377/22, провадження № К/990/28546/22, ЄДРСР № 109688785. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/109688785

34. Велика Палата Верховного Суду. Постанова від 13.09.2023 у справі № 204/2321/22, провадження № 14-48цс22, ЄДРСР № 113701392. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/113701392

35. Верховний Суд. Постанова від 22.09.2021 у справі № 308/3864/17, провадження № К/9901/29461/18, ЄДРСР № 99796833. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/99796833

36. Conseil d'État. Décision n° 452798 du 3 juin 2022. ECLI:FR:CESEC:2022:452798.20220603. URL: https://www.conseil-etat.fr/fr/arianeweb/CE/decision/2022-06-03/452798

37. Кодекс адміністративного судочинства України : Кодекс України від 06.07.2005 № 2747-IV, редакція від 01.01.2026. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15

38. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI, редакція від 14.06.2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17

39. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 № 851-IV, редакція від 31.12.2023. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15

40. Про хмарні послуги : Закон України від 17.02.2022 № 2075-IX, редакція від 28.06.2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2075-20

41. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII, редакція від 19.10.2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19

42. Про зупинення строків адміністративного провадження у зв'язку з тимчасовим обмеженням доступу до єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції : постанова Кабінету Міністрів України від 20.12.2024 № 1445. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1445-2024-%D0%BF

43. Про публічні закупівлі : Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII, редакція від 31.10.2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19

44. Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування : постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.2022 № 1178, редакція від 26.03.2026. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-%D0%BF

ADMINISTRATIVE-LAW REGULATION OF CRITICAL FUNCTIONAL DEPENDENCE OF AN ADMINISTRATIVE AUTHORITY ON ARTIFICIAL INTELLIGENCE SYSTEMS

A. Zavadskyi

Abstract. This article examines an administrative authority's capacity to lawfully handle and decide administrative cases after discontinuing a particular artificial intelligence system. Its purpose is to identify the administrative-law foundations for preventing critical functional dependence and to formulate legal criteria for establishing it. The research material comprises Ukrainian law, European legal instruments, technical standards, judicial decisions and academic scholarship. The analysis covers public competence, administrative procedure, evidentiary safeguards and selected approaches of the European Union, the Council of Europe, the United States and Australia. Judgments concerning digital barriers are used as limited analogies, rather than as cases concerning artificial intelligence. A two-stage test is proposed: identifying a threat to the performance of a specific legal duty causally connected with discontinuation, and establishing whether a timely and legally adequate alternative is available. Adequacy requires lawful authority and procedure, accessible information, sufficient operational capacity and preservation of individual safeguards. The analysis distinguishes handling new cases, completing pending proceedings and maintaining the reviewability of previously adopted administrative acts. Functional resilience is understood as an attribute of the organisation of public authority rather than of the AI model itself. The contribution consists in translating existing approaches to technological dependence and decommissioning into requirements grounded in Ukrainian administrative procedure. Proposed measures include proportionate dependence assessment, testing of alternative arrangements, contractual switching provisions and preservation of sufficient evidentiary records. Existing procedural duties are distinguished from the proposed statutory obligation to undertake a dedicated dependence assessment. The findings do not establish the prevalence of critical dependence among Ukrainian authorities, nor do they imply that the absence of a backup system automatically renders an administrative act unlawful.

Key words: administrative-law regulation; artificial intelligence; critical functional dependence; functional resilience; administrative authority; statutory competence; administrative procedure; legally adequate alternative; reviewability of administrative acts.

Стаття надійшла до редакції / Received: 01.04.2026.
Прийнята до друку після рецензування / Revised and Accepted: 20.04.2026.
Дата публікації статті / Published: 21.04.2026.